

Tudi lupine in vse kar ostane od siroviga povžitiga ali kuhaniga sadja, verzite zraven v sodce; na spomlad pa, ali pa še poprej, naj se iz vsiga jesih takóle naredí:

Iz sodca naj se vsuje vse nabrano sadje, jabelka in hruške vse skupej v prešo — ali pa kar je še bolje — v korito, kakoršno imajo v nekterih hišah, de za živino pičo stolčejo in zmečkajo. V tem koritu naj se sadje z betam dobro stolče in potem v prešo dene. *) Čist sok teče s preše, ki je sladák in zares boljši, kakor bi kdo verjel; enmalo sicer po gnjilim diši, de bi marsikdo mislil, de bo jesihu ta duh ostal. Pa ni res; — kader se kisati začne, mu kisanje popolnoma vès duh vzame.

Čeravno je môst lepo čist, naj vunder 2 ali 3 dni stojí v sodcu (pri kterim se je eno dno vùn vzelo) ali v kadi, čebru ali škafu, de vse kar se je utegnulo gnjiliga v môst vriniti, na verh stopi. To kar tukaj na verh stopi, niso tropine vinskiga vrenja, ampak le ostanjki sadne gnjiline; — vinsko vrenje je že večidel poprej v gnjilih jabelkih in hruškah dokončano bilo.

Po vinskim vrenji pa nastopi po kemijskih postavah kisanje, ktero se v tem môstu zdej še le začne.

Penasti sverš, ki je ložji kakor môst, se začne počasama na verh môsta podajati. Vse te péne posnami preč, in prelij potem môst v jesihov sod, ki v kleti, ali kakí drugi shrambi stojí.

Če si si na tako vižo eno vedro môsta v sodcu napravil, boš imel že v 4 ali 5 tednih dober jesih s pèrst debelo maternico. Še ene tedne po tem pa se ti bo takó močín jesih z nar prijetnišim okusam brez vsiga gnjiléniga duha, in s tako lepo barvo naredil, de ga boš vesel, in ki veliko veliko prekosí tisti jesih, ki si ga z veliko več pripravami in z veliko večim trudam iz siroviga, negnjiliga sadja napravil. Povèrh tega ti da gnjilo sadje napol več jesiha kakor negnjilo.

Vémo sicer, de se gnjilo sadje veliko bolj skupej poleže, ko ga na kùp deneš, in de jih gré gnjilih jabelk ali hrušk veliko več v eno kad, kakor negnjilih — de tedaj zna kdo rêči: „gnjilo sadje lahko več jesiha da, kér ga gré veliko več v eno kad.“ — To je res — ali pri vsim tem da gnjilo sadje vselej več jesiha zató, kér gnjilo sadje da vès svoj sok iz sébe do zadnje kaplice, — sirovo sadje pa ne.

Kako lahko si tedaj zamore vsak kmet za svojo potrebo dobriga jesiha napraviti — verh tega pa še sadne ostanjke, ki po preši ostanejo, prešicem s poparjeno pičo zmešati, ki jo radi jedó in jim dobro tekne! Tako piše skušeni kmetovavec Strüf.

Pri ti priliki moramo še nektere besedice pristaviti od veliciga prida in koristnosti jesiha za vsako hišo.

Vsaka hiša bi móгла z dobrim jesiham preskerbljena biti, kér si je tolikrat in v toliko prilikah z njim pomagati v stanu. Polno žlico pridniga jesiha v vodo perliti, da práv zdravo, dobro pijačo, ktera v vročini človeka pokrepčá, žejo ogasí in ohladí. Požirk dobriga jesiha brani človeka silniga mraza. Če se nova rana z jesiham izpira, in v jesih namočene rutice nanjo pokladajo, kervaviti neha, in se dostikrat kmalo brez otékljine, brez gnojenja zacéli. Če se v omedlévci jesih pod nós derží, in se z njim po sencih dergne, človeka spet k zavédi pripravi. Lepó dišéce vode, ki jih nektere ženske seboj nosijo in rabijo, več skazé, kot koristijo, in v omedlévco še pripomorejo. V nalezljivih in kužnih boleznih, če se kozé, griža ali pa kolera i. t. d. lotujejo, če je hud neprijetin duh v hiši, ali pri bolniku, kako kapljo dobriga jesiha na razbeljeno

železo ali pa na razbeljeni kamen kani, in tla nekoliko z njim pokrôpi. Jesihov hlap da zdrav, prijetin duh. Posebno zdej o koleri naj se tesne kočé, v kterih veliko ljudí prebiva, vsaki dan z jesiham pokadé. — Napeti kravi, ki se je preveč sirove detelje ali kaj družiga napuhljiviga nažerla, vlij po maseljcu jesiha v gobec, enkrat ali dvakrat — in pomagaj ji boš!

Stan poljskih pridelkov létašnjiga léta.

Po celim avstrijskim cesarstvu in večidel po Nemškim kakor tudi po družih vunanjih deželah je létašnja létina dobra. Slabeji se je obnésla v severnim Nemškim, kér so žita menj pridelali in kjer je gnjilina veliko krompirja pokončala. Na Ogerskim in še clo na Erdeljskim ni poljé ravno takó silno terpelo, kakor se je v časopisih bralo, — in kér je tam, kjer so polje obdelali, pridelk létas práv bogat, se ni pomanjkanja batí. —

(Oec. N.)

Pogovori v gostivnici.

(Kerčmar sedí s svojim stricam Martinam in mīnarjem Jakam za mizo).

Martin. Sosedá! ali že vésta, de tudi pri nas na Krajskim pobérajó za invalidnico, de tisti naših vojakov, ki so v vojski invalidi postali, in niso za nobeno rabo več, bojo enmalo boljši preskerbljeni za svoje žive dni.

Jaka. Sevé de vémo. Saj smo brali od te bére tudi v Novicah. Pa prava reč se bo nabrala. Taki, kterim bi se sto goldinarjev clo nič ne poznalo, dajajo, de jih ni sram, k večimu po 5 gold. Koliko bo nek iz take beračlje vkup prišlo? Če jih bo 6 tavžent goldinarjev, bo pa že veliko — in koliko pride po tem vsako léto na eniga? Na zadnje bojo vunder le vsi soseskam na glavo prišli.

Martin. Kaj nek kvasiš. Kakor de bi zdej že ne bilo čez 5 tavžent gold. skupej. In koliko jih bo pa še dalo!

Jaka. Koliko nek? Bomo že vidili. In če ravno 6 tavžent goldinarjev skup pride, koliko pa verže to čimža? Koliko bo po tem en invalid dobil? Preveč za umreti, premalo pa za živeti.

Kerčmar. Ali te ni sram, Jaka! de takó blédeš? Zmirej si še ta stari godernjav. In če bi tudi res bilo, kar govoriš, ali ni boljši, de jih saj kakih 10 ali 20 naših fantov, ki so v vojski svoje zdrave ude zgubili, kaj maliga dobé, kakor nič. Morebiti jih češ ti preskerbeti? Pač bi jim tanjka predla, če bi se mógli na te zanašati. Ti bi jih šembrano pital! Ha, ha, ha!

Jaka. Za tega voljo ne smeš koj grob biti, Kerčón! če ni vsak tvojih misel. Jez kratko ne malo na takošne bére nič ne deržim, naj bo za invalide ali pa za papeža, — pa je vùn. Ljudjé dajajo večidel z nejevoljo denar, in tak denar nima teka. Če bi nabranih darov očitno v novíce ne stavili, bi že vidil, koliko bi se ga nabralo. Marsikdo da, zraven pa — kolne.

Kerčmar. Ali ti na bére kaj deržiš, ali ne, je pač vse eno, dokler je še kaj ljudí v deželi, ki drugač mislijo, kakor ti; in tako dolgo tudi tebe ne potrebuje mo. Gerdo pa je, de si tak vohernik. De ti v svojim mlinu mirno sediš, de mirno svoje polje obdeluješ in svoje vole debelo pitaš — komú imaš to zahvaliti? Ljubimu miru! In če bi vojakov ne bilo, ki nas sovražnika varjejo, de ne pride in nam vsiga ne pokončá, kaj pa bi ti počel s svojim mlinam, s svojim poljem, s svojo živino? Se vé de, ako bi ti invalidi tvoj mlin in tvoj grunt imeli, bi zamógli tudi brez rók in nóg živeti; bi bili, namesti k soldatam iti, namestnika si kupili in bi bili domá za pečjó obležali, kakor ti in tvoji pajdaši, ki zdej v béro za invalide še vinarja ne privošijo. Fej te bodi!

*) Kjer preše ni, bi se morebiti znalo stolčeno in zmečkano sadje s teškimi kamni obložiti, kakor kisló zelje v kadi, ki ima sodej luknjo in cev, po kteri môst vùn teče.

Jaka. Oho! kako ti je greben kviško stopil! Nikar se ne togoti. Rêci kar koli hočeš; jez ostanem pri svoji misli: de bojo invalidi vunder le soseskam na glavo prišli, — in čmu dvakrat plačevati?

Kerčmar. Ni rés; še enkrat ti rečem. Vsak invalid dobí od cesarja svoje krajcarje na dan; kër pa cesar ne more toliko invalidov bogato plačati, jim bo to, kar jim homo v vsaki deželi skupej zložili, za boljšek pičliga cesarskiga plačila. Sicer pa zna tudi soseska eniga ali družiga v službo vzeti za pota, za čuvaja, za pisarja i. t. d. Oni bojo z majhnim plačilam zodovoljni, in nam in njim bo vstreženo. Če vsaka soseska le eniga invalida v službo vzame, kolikim bo pomagano!

Martin. Jaka! sej ima stric vunderle práv. Nikar se tako kislo ne deržite; saj on za vse dobro misli; Vi ste ga pa na konja posadili s svojimi zabavljimi besedami

Jaka. Ja, ja, Kerčon še zdej ne more skriti, de je tudi nekdej belo suknjo nosil; zató tako rad čez vsa-ciga plane, ki ni nikdar čake na glavi imel.

Kerčmar. Bil sim vojak, ja — in ni mi žal, de sim saj kaj po svetu prišel, kaj vidil, in se kaj naučil, Po družih deželah invalide vse drugač spoštujejo, kakor pri nas. V Parizu imajo invalidi krasno poslopje kakor nar veči grad, in vodja v tem gradu biti, je nar veči čast. In takó tudi jez mislim, de naj se stori za invalide, kar se more, kër so naši bratje, sinovi, strici, svaki i. t. d. Tukaj je okrožnik (talar) — jez položim sreberno dvajsetico va-nj za invalide, — Martin pa, ki sreberniga denarja ne izpusti iz rok, položi eno fliko zraven. Okrožnik ostane 8 dni na mizi. Bomo vidili koliko se bo nabralo. No, Jaka, koliko boš ti odrinil?

Jaka. V nabéro ne dam nič, sim vam že rekel. V soseski bom pa že vedil kaj storiti. Za eniga taciga invalida bom štiftingo naredil, ki ima v soseskino službo stopiti.

Kerčmar. Ti si terda buča, ti — pa vunder serce imaš dobro. Daj rokó, de sva spet prijatla.

Jaka (mu jo podá). Le zjeziti me ne! Jez moram vediti, zakaj kaj dam.

Kakó bi se dala v vsaki soseski bukvarnica napraviti?

(Dalje.)

De pa bravnice po deželi svoj namen dosežejo in de se taka koristna reč po lepim redu vpelje, je potreba, de vsaktero bravnico trije možjé, kot vodniki, prevzamejo, ki imajo skerb za shranjenje in razpošiljanje bukev, za kupovanje novih, za pobiranje mesičniga bravniga plačila in družih darov, ki jih rodoljubi bravnici v bukvah ali denarjih namenijo. Ti trije možjé naj bojo: duhoven gospod (tehant, ali fajmošter ali kaplan), učitelj, in pa en pameten sosesken mož. So ti možjé pridni in za podučenje ljudstva skerbni, bojo kmalo pri svojih sosedih toliko nabrali, de bojo saj za začetek kakih 20 bukvic kupiti zamôgli, ktere, če se ene bukvice po 15 krajc. rajtajo, ne bojo več kakor 5 gold. znêsele — in ta mervica se bo vunder lahko skupej spravila! S petémi goldinarji se zna matica za soseskino bravnico napraviti, ktera se bo — če bo veliko sosedov bukve bralo, in vsaki izmed njih za posojilo le po pol krajcarja plačal — vsako léto pomnožila, de se bojo zamôgle nove bukve kupovati. Kaj ne, de se zamore po ti poti ob kratkim v vsaki deželi veliko velikih bravnic začeti? in kakšno veselje bo tó!

Kakošne bukve pa naj bi se v bravnico jemale, smo že v začetku tega sastavka govorili in zgorej imenovani možjé naj razsodijo tó, kteri so nalogo na-se vzeli, za dušni in posvetni blagor ljudstva skerbeti. Če želijo bravci kakšne bukve imeti, ki še niso v bravnici, naj pa razodenejo svoje vošila vodnikom bravnice,

kteri bojo radi obènim vošilam vstregli, ako bukve niso zoper namén bravnice, in če je njeno premoženje zadostno, jih omisliti.

Rodoljubi pisatelji, če bojo nove bukve na svitlo dali, gotovo tudi ne bojo saj ene in druge bravnice pozabili in ji podarili novo knjižico. Takó bo rasla bravnica od léta do léta, de bo veselje!

Ali bi učitelju, ki je varh bravnice in pisár v njenih zadevah, za papír, peresa in druge pisarske orodja, kakšno majhno odškodovanje dati treba bilo, bojo že vodniki bravnice presodili; to pa naj bi se povsod izgovorilo: de bravnica ostane lastnina tiste soseske, ktera jo je začéla in na noge spravila.

Neizrečeno dobro bi bilo, če bi bila vsaka bravnica v stanu, tudi en časopis, kteriga za dobriga spozná, si omisliti, ki bi šel po tem med bravci od rok do rok. Takó bi se za majhin denár tudi ta potreba oskerbéla.

(Konec sledí.)

Žalostni stan učiteljev po deželi.

(Iz Dolenskiga.)

Cesarski patent zastran odškodovanja desetine, tlake in družih davšin skerbí, kakor smo tudi v Jurčetovim razlaganju v 29. listu Novíc brali, tudi za uboge učitelje po deželi, — pa, kaj, kër je toliko ljudi, ki téh postáv razumeti nočejo in v eno méro navadno pesem godejo:

„Vse je proč, nič ni več za odrajtati nobenimu, samo cesarju imamo še nekaj dati, saj on že vse plačuje; če farju nič ne dajem, še šolmajštru toliko manj; tudi on dobí cesarjevo plačo.“ Na to vižo gré pesem naprej. Potem pa še le žene začno dolge jezike brusiti, in dostikrat vpijejo, de cela vas skupej letí, kakor de bi hotle s hudobnim besedovanjem vse tiste na uni svét spraviti, ki vunder nič družiga ne želé, kakor plačilo za svoje delo in za svoj trud. Resnično, pomilovanja vredin stan je večidel za duhovne sedanji čas, veliko hujsi pa je še za učitelje — posebno na nekterih krajih Dolenskiga. Duhovni so sémtertjé lanjsko jesen še kaj dobili, — ali huda se vije učenikam, ki so večidel z družino obdani in le malo ali slabo plačilice imajo. Oní še sicer nobeno léto niso prejeli stanovitniga odrajtila; kakó neizrečeno slabo se jim pa zdaj godí, vsak lahko sam presodi. Zdaj se pogostama sliši: „če vzameš, kar ti radovoljno dam, vzemi, če ne, pa me toži (in si misli) saj nimaš pravice do mene!“ — Strašni stan je tak — za zjokati!

Visoko ministerstvo! Ti nisi krivo, de so učitelji po deželi takó slabo plačani, de jim skorej ni za živeti; to so pregrehe starih časov. Tode usmili se in stori tem težavam kmalo konec, in tavžent in tavžent hvaležnih serc Te bo rešnika nadlog imenovalo!

Resnicoljub.

Novičar iz Ljubljane.

V petek zvečer je napravilo vodstvo glasbine družbe v Ljubljanskim gledišu koncert v pomoč ubozim koleralbolnim. Hvale vredna je bila ta naprava gospoda vodja te družbe, ki sam zdravnik vé, de veliko ubožtvo nekterih ljudi je poglaviten ovérik njih ozdravljenja. Veliko lepih reči smo slišali pri tem koncertu govoriti, prepevati in na klavirjih igrati, in v prijaznosti so bile sklenjene lepe pesmi v slovenskim, nemškim in laškim jeziku. Med vsimi nar veči dopadajenje in nar glasniši in nar živiši ploskanje pa je obudila prosta le 36 verstic dolga národna slovenska pesmica: „Kaj je ljubezin?“ (iz 3. zvezka gosp. Kastelicove „krajnske čbelice“), ktero je gospodična Vesel, igravka Ljublj. glediša, takó izverstno govorila, de je ni moč prijetniši govoriti.